

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 458/2023-34

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Advokátskou kanceláriou JUDr. Milan Chovanec s. r. o., Vojtecha Tvrdého 17, Žilina, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Milan Chovanec, proti postupu Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 7 Pc 20/2017 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 7 Pc 20/2017 **boli porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo sťažovateľa na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Žilina **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 7 Pc 20/2017 konal bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie v sume **2 500 eur**, ktoré **j e** Okresný súd Žilina **p o v i n n ý** zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Žilina **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **796,28 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 14. marca 2023 a prijatou ústavným súdom na ďalšie konanie uznesením č. k. I. ÚS 458/2023-19 zo 7. septembra 2023 v tam vymedzenej časti domáha vyslovenia porušenia

základných práv podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej aj „okresný súd“ alebo „súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 7 Pc 20/2017 (ďalej aj „napadnuté konanie“). Súčasne navrhuje, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov a priznal mu primerané finančné zadost'učinenie 10 000 eur, ako aj náhradu trov právneho zastúpenia.

2. Z obsahu ústavnej s'ťažnosti, jej príloh a na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu vyplýva, že s'ťažovateľ sa žalobou doručenou okresnému súdu 29. júna 2017 domáha vyporiadania bezpodielového spoluvlastníctva manželov (ďalej aj „BSM“).

3. Okresný súd uskutočnil pojednávanie 15. októbra 2018, 7. januára 2019 a 6. februára 2019. Následne uznesením z 25. marca 2019 nariadil znalecké dokazovanie a spis bol 23. apríla 2019 zaslaný znalcom. Znalecký posudok bol súdu doručený 19. augusta 2019 spolu so spisom. Súd určil pojednávanie na 30. september 2020, a tento termín bol na žiadosť právneho zástupcu žalovanej odročený na 14. október 2020. Napokon na pojednávaní konanom 16. novembra 2020 súd vydal vo veci rozsudok, ktorý bol na základe odvolania podaného oboma stranami sporu uznesením Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) č. k. 8 CoP 36/2021-612 z 30. júna 2022 zrušený a vec bola vrátená prvoinštančnému súdu na ďalšie konanie. Krajský súd spisom disponoval od 15. júna 2021 do 31. augusta 2022.

4. Po vrátení veci okresný súd 25. januára 2023 vykonal pojednávanie, a keďže strany sporu navrhli doplniť dokazovanie, odročil ho na neurčito a uznesením z 10. januára 2023 im uložil zložiť preddavok na trovy dopĺňujúceho znaleckého dokazovania. Proti predmetnému uzneseniu podala žalovaná s'ťažnosť, ktorú okresný súd konajúci sudcom uznesením zo 17. mája 2023 zamietol. Uznesením z 28. júla 2023 súd nariadil doplnenie znaleckého dokazovania, aby bola aktualizovaná všeobecná hodnota sporných nehnuteľností, a 4. augusta 2023 na ten účel zaslal spis znalcom. Napadnuté konanie tak nie je dosiaľ právoplatne skončené.

II.

Argumentácia s'ťažovateľa

5. S'ťažovateľ ústavnou s'ťažnosťou namieta neprimerane dlho trvajúce konanie. Uvádza, že jeho manželstvo bolo právoplatne rozvedené ešte v roku 2015 a zánikom manželstva zaniklo aj BSM. Argumentuje, že napriek odstupe vyše piatich rokov od podania jeho žaloby sa napadnuté konanie nachádza v dôsledku neefektívnej činnosti okresného súdu v štádiu konania pred súdom prvej inštancie. Zdôrazňuje, že ide o štandardný spor, ktorý súdy bežne rozhodujú, že svojím konaním neprispel k jeho predĺženiu, a tvrdí, že k zbytočným prietahom dochádza výlučne postupom súdu, ktorého činnosť nesmeruje k odstráneniu jeho právnej neistoty.

6. S'ťažovateľ niekoľkokrát žiadal súd o konanie vo veci (podaním z 24. apríla 2018, 28. januára 2020) a z dôvodu jeho nečinnosti podal 29. júna 2018 a následne aj 23. júna 2020 predsedovi súdu s'ťažnosť na prietahy v konaní, ktoré podpredsedníčka súdu vyhodnotila ako nedôvodné vzhľadom na zjednanie nápravy a určenie termínu pojednávania. Na poslednú s'ťažnosť z 25. januára 2023 reagoval podpredseda okresného súdu 9. februára 2023, pričom uviedol, že v konaní nezistil dlhšie obdobia nečinnosti, ktoré by bolo možné charakterizovať ako neodôvodnené prietahy, a poukázal

na to, že ide o skutkovo náročný spor, v ktorom bolo potrebné vykonať opätovné znalecké dokazovanie.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

7. Okresný súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti popisuje chronológiu procesných úkonov a prezentuje názor, že vo veci koná priebežne, bez prietáhov z jeho strany a celková dĺžka konania je následkom zložitosti sporu. Tvrdí, že k predĺženiu konania prispeli sporové strany svojimi procesnými návrhmi, keď namietali hodnotu nehnuteľností patriacich do BSM, výšku pohľadávok a záväzkov, zaradenie motorového vozidla do BSM, čo si vyžiadalo rozsiahle dokazovanie. Súd poukazuje aj na vyhlásený núdzový stav v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19 a zdôrazňuje zlyhanie schopnosti bývalých manželov vzájomne komunikovať a dospieť ku kompromisu. Vyjadruje presvedčenie, že po predložení doplneného znaleckého posudku zákonná sudkyňa určí termín pojednávania. Vzhľadom na všetky uvedené skutočnosti považuje sťažnosť za nedôvodnú a navrhuje, aby jej nebolo vyhovené, resp. aby ústavný súd nepriznal sťažovateľovi požadovanú sumu finančného zadosťučinenia.

III.2. Replika sťažovateľa:

8. Sťažovateľ vo svojej replike v celom rozsahu zotrváva na podanej ústavnej sťažnosti a rozporuje tvrdenia okresného súdu o nedostatku snahy dohodnúť sa s bývalou manželkou, ktorá podľa jeho názoru „špekulatívne“ mení svoje návrhy a požiadavky. Vyjadruje názor, že práve v takom prípade je úlohou súdu, aby autoritatívne viedol konanie tak, aby bolo zabezpečené právo každého účastníka na prerokovanie veci v primeranej lehote. Zdôrazňuje, že napriek tomu súd nepostupuje v jeho veci efektívne, medzi jednotlivými pojednávaniami sú veľké časové prestávky a konanie tak neprebíha plynulo. K nevyhnutnosti vykonať doplnenie znaleckého dokazovania uvádza, že je to potrebné práve v dôsledku neprimeranej dĺžky konania, keďže pôvodný posudok bol vypracovaný ešte v roku 2019.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu všeobecného súdu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto pristúpil k posúdeniu veci samej.

10. Podstata námietok sťažovateľa v súvislosti s namietaným porušením jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote je založená na jeho tvrdení, že postupom okresného súdu v konaní vedenom

pod sp. zn. 7 Pc 20/2017, ktorého predmetom je vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov, boli spôsobené zbytočné priet'ahy.

11. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

12. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných s'ťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 38 ods. 2 listiny (to platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru, pozn.) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. IV. ÚS 221/04). Pre naplnenie práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány (napr. všeobecné súdy) vec len prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony (bez ohľadu na ich počet) a právoplatne nerozhodli (napr. I. ÚS 118/02).

13. Povinnosť súdu a sudcu konať bez priet'ahov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným priet'ahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

14. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04) ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre s'ťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj s'ťažnosť s'ťažovateľa.

15. Pokiaľ ide o kritérium právna a faktická zložitosť veci, je potrebné uznať, že skutkovo, aj s ohľadom na potrebu vykonať znalecké dokazovanie je napadnuté konanie zložitejšie. Po právnej stránke však táto vec nevykazuje črty zložitosti a tvorí bežnú súčasť rozhodovacej činnosti súdov. Faktická zložitosť sporu teda mohla čiastočne prispieť k predĺženiu celkovej dĺžky konania okresného súdu.

16. Ústavný súd nezistil v správaní s'ťažovateľa také skutočnosti, ktoré by prispeli k predĺženiu konania.

17. Ústavný súd napokon hodnotil samotný postup okresného súdu v napadnutom konaní. Vychádzal pritom zo svojej konštantnej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné priet'ahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou

činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

18. Ústavný súd konštatuje, že výrazný podiel na predĺžení konania, ktoré trvá už vyše šesť rokov, má nepochybne okresný súd. Z chronológie úkonov vyplýva, že súd bol nečinný jeden rok, a to od októbra 2017 (výzva žalovanej na podanie dupliky) do októbra 2018 (prvé pojednávanie), a ďalších vyše šesť mesiacov od septembra 2019 (uznesenie o priznaní odmeny znalcovi) do marca 2020, keď bol vyhlásený núdzový stav počas pandémie. Následne bol v júli 2020 stanovený termín pojednávania na 30. september 2020. K včasnému skončeniu veci neprispelo odvolacie konanie iniciované obidvoma sporovými stranami. Ústavný súd sa nestotožnil s obrannou argumentáciou okresného súdu, naopak, keďže krajský súd v odôvodnení svojho zrušujúceho uznesenia konštatoval nesprávne zistenie skutkového stavu týkajúce sa záväzkov vzniknutých počas trvania BSM a z toho vyplývajúceho nesprávneho právneho záveru, aj táto skutočnosť predĺžila napadnuté konanie. Je zrejmé, že postup okresného súdu nesmeroval sústredene k urýchlenému odstráneniu stavu právnej neistoty sťažovateľa.

19. Ústavný súd na tomto mieste dáva do pozornosti, že okresný súd v napadnutom konaní zjavne dostatočne nevyužil procesné nástroje, ktoré mu Civilný sporový poriadok ponúka vrátane uplatnenia zásady sudcovskej koncentrácie konania (§ 153 CSP), čo by mu umožnilo vo veci oveľa rýchlejšie a efektívnejšie rozhodnúť (I. ÚS 7/2022).

19.1. Zároveň dáva do pozornosti, a to nielen okresnému súdu, už spomenutý čl. 17 CSP a dôsledné využitie ďalších inštitútov civilného sporového konania vrátane prostriedkov procesného útoku a procesnej obrany. Účelom a zmyslom týchto procesných prostriedkov je najmä prispieť k naplneniu princípu procesnej ekonomickej vrátane rýchlosti konania, zabrániť zdržiavaniu konania a motivačne pôsobiť na strany sporu, aby procesné úkony vykonávali včas. Tieto prostriedky zároveň limitujú aj navrhovanie dôkazov (v danej veci nových dôkazov) počas súdneho sporu s prihliadnutím na aktivitu strán, ktorých cieľom by malo byť rýchle a hospodárne vyriešenie ich vzájomného sporu. Zodpovednosť za výsledok sporu patrí sporovým stranám, ktoré majú v spore preukázať vysokú mieru procesnej aktivity a svoje skutkové tvrdenia dokázať. Procesná aktivita má mať na zreteli najmä časové kritérium, a to včasnosť, ktorú posudzuje podľa vlastnej úvahy konajúci súd (osobitne s dôrazom na naplnenie požiadavky hospodárnosti a rýchlosti vedenia súdneho sporu). Procesná strana, a to nielen žalobca, taktiež zodpovedá za skutkový základ sporu. Civilné sporové konanie osobitne po 1. júli 2016 je konaním dôkazným, ovládaným tzv. prejednávacím princípom (princípom formálnej pravdy). V takomto type konania sú sporové strany povinné substancovať svoje skutkové tvrdenia a dôkazné návrhy v jednotlivých procesných úkonoch (povinnosť tvrdenia a dôkazná povinnosť) (k tomu aj I. ÚS 442/2023).

20. Vzhľadom na uvedené dospel ústavný súd k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 38 ods. 2 listiny, ako aj jeho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

21. S ohľadom na to, že v čase rozhodovania ústavného súdu nebolo napadnuté konanie právoplatne skončené, ústavný súd podľa čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy prikázal okresnému súdu, aby vo veci konal bez zbytočných prietahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

V.

Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

22. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy a § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

23. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiada priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 10 000 eur, ktorú odôvodňuje ujmom, ktorá mu vznikla, keďže v dôsledku nevysporiadania BSM nemôže efektívne riešiť otázku svojho bývania. Zdôrazňuje naliehavosť veci a celkovú dĺžku konania, počas ktorej pociťuje napätie a značnú psychickú záťaž. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

24. Ústavný súd pri určení sumy finančného zadosťučinenia vzal do úvahy predovšetkým celkovú doterajšiu dĺžku napadnutého konania, zohľadnil obdobia nečinnosti okresného súdu, ako aj jeho neefektívny postup, ale na druhej strane faktickú zložitnosť veci, a preto považoval za primerané priznanie finančného zadosťučinenia v sume 2 500 eur (bod 3 výroku nálezu) a vo zvyšnej časti návrhu sťažovateľa nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

25. Ústavný súd priznal sťažovateľovi nárok na náhradu trov konania podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde v celkovej sume 796,28 eur (bod 4 výroku tohto rozhodnutia).

26. Ústavný súd vychádzal pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby (§ 11 ods. 3, § 13a vyhlášky) uskutočnený v roku 2023 predstavuje sumu 208,67 eur. Takto stanovená odmena spolu s režijným paušálom v sume 12,52 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 221,19 eur za jeden úkon uskutočnený v roku 2023. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu, podanie repliky) uskutočnené v roku 2023, čo spolu s daňou z pridanej hodnoty, ktorej platiteľom je právny zástupca sťažovateľa, predstavuje sumu 796,28 eur.

27. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

28. Podľa čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. novembra 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu